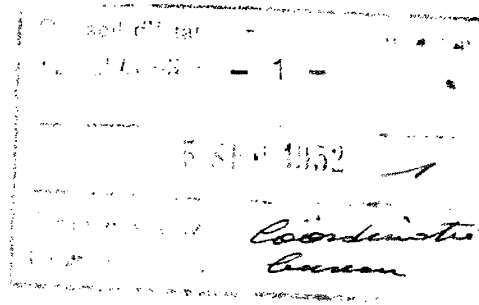

KONINKRIJK BELGIE

ROYAUME DE BELGIQUE

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE

AVIS DU CONSEIL D'ETAT

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, tweede kamer, de 10e April 1952 door de Minister van Economische Zaken en Middenstand verzocht hem van advies te dienen over een voorontwerp van wet "betreffende het disconto en het in pand geven der facturen", zoals het door de Minister de 13e Juni 1952 gewijzigd werd, heeft ter zitting van 3 Juli 1952 het volgende advies gegeven :

Le CONSEIL D'ETAT, section de législation, deuxième chambre, saisi par le Ministre des Affaires économiques et des Classes moyennes, le 10 avril 1952, d'une demande d'avis sur un avant-projet de loi "relatif à l'escompte et à la mise en gage des factures", ainsi qu'il a été modifié par le Ministre le 13 juin 1952, a donné en sa séance du 3 juillet 1952 l'avis suivant :

Het voorontwerp strekt tot wijziging van de wet van 25 October 1919 die sinds de inwerkingtreding van het koninklijk besluit nr 282 van 30 Maart 1936 als titel heeft "wet betreffende het in pand geven van de handelszaak, het disconto, en het in pand geven van de factuur, alsmede de aanvaarding en de keuring van de rechtstreeks voor het verbruik gedane leveringen".

Deze wet is thans opgenomen in titel VI van boek I van het Wetboek van koophandel en had oorspronkelijk als titel "wet betreffende het beroepskrediet ten bate van de kleine burgerij in handel en nijverheid".

De wet van 25 October 1919 strekt er toe, het beroepskrediet gemakkelijker te maken door vereenvoudiging van de formaliteiten van overdracht of van inpandgeving van schuldvorderingen ontstaan uit de verkoop van bewerkte stoffen of van waren, op de beurs verhandeld en genoteerd. Daartoe voert zij een nieuwe krediettitel in, de door de verkoper ondertekende factuur, alsmede een procédé van overdracht of inpandgeving van de schuldvorderingen, het endossement.

De daarop betrekking hebbende bepalingen vindt men in de artikelen 13 tot 17 van de wet.

Het endossement waarvan in de wet van 1919 sprake is, heeft niet de gevolgen van het endossement inzake wisselbrief, cheque of orderbriefje.

.../...

Hier gaat het slechts om een procédé van overdracht of van inpandgeving van schuldvorderingen die, bij gebreke van kennisgeving aan de schuldenaar, niet tegen hem noch tegen derden kan worden ingeroepen. Zulks volgt uit artikel 15 van de wet.

De wet van 1919 is dus niet afgeweken van de beginselen van het Burgerlijk Wetboek ter zake van afstand van schuldvordering en van pand.

+
+ +

Het voorontwerp wijzigt of vult de wet van 1919 aan omtrent volgende punten :

- 1° waar artikel 13 van de wet van 1919 alleen het endossement van facturen met betrekking tot de verkoop van bewerkte stoffen of van op de beurs verhandelde en genoteerde waren mogelijk maakt, erkent het voorontwerp het endossement van elke factuur "uitgaande van een natuurlijke of rechtspersoon die een nijverheids-, handels-, ambachtelijke of landbouwonderneming exploiteert, hetzij ingevolge de verkoop of de verhuring van lichamelijke roerende goederen, hetzij ingevolge de verhuring van diensten";
- 2° de wet van 1919 kent alleen het endossement van de factuur zelf; het ontwerp maakt, mits sommige vormen in acht worden genomen, ook het endossement van een duplicaat van de factuur mogelijk;

.../...

- 3° het ontwerp kent niet langer het endossement ten profijte van de leveranciers van de handelaar of van de nijveraar, houder der factuur (wet van 1919, artikel 14), maar alleen het endossement ten voordele van een bank of van een door de Regering erkende kredietinstelling;
- 4° het ontwerp voert een nieuwe procedure in om de schuldenaar van de factuur ten opzichte van de begunstigde van het endossement op onherroepelijke wijze te verbinden.

+

+ +

Een vergelijking van het voorontwerp en de geldende wet leidt tot de vaststelling :

- 1° dat het voorontwerp de toepassing van de wet van 1919 uitbreidt tot alle personen die een nijverheids-, handels-, ambachtelijke of landbouwonderneming exploiteren, voor de schuldvorderingen welke hun oorzaak hebben in een verkoop of een verhuring van lichamelijke roerende goederen of in een verhuring van diensten;
- 2° dat het voorontwerp, evenzo als de wet van 1919, het systeem van de overdracht van de schuldvordering aanneemt doch met toevoeging van een nieuw element : het onwederlegbaar wettelijk vermoeden van de aanvaarding van de factuur door de schuldenaar, die daardoor "tegenover de begunstigde van het endossement onherroepelijk is verbonden en aan wie het recht ontnomen wordt om tegen de geëndosséeerde de excepties in te roepen welke hij ten aanzien van de maker van de factuur had kunnen doen gelden".

+

+ +

.../...

Na aldus voorwerp en mechanisme van het ontwerp te hebben ontleed, geeft de Raad van State er de voorkeur aan, zich voor zijn opmerkingen bij het ontwerp te houden aan de volgorde van de artikelen.

In artikel 13 merkt de Raad van State op dat het document, dat krachtens dit artikel verdisconteerd of in pand kan worden gegeven en dat door het voorontwerp als factuur wordt bestempeld, niet mag verward worden met de factuur tot vaststelling van koop of verkoop, die in artikel 25, tweede lid, van het Wetboek van koophandel wordt bedoeld en die bij dat artikel als een wettelijk bewijsmiddel wordt aangemerkt. De in het voorontwerp bedoelde facturen zullen vanzelfsprekend zodanige waarde alleen verkrijgen indien zij voldoen aan de voorwaarden, bij die bepaling van het Wetboek van koophandel gesteld.

De wet van 1919 kent voorts alleen het endossement van de factuur zelf en bepaalt in artikel 16 dat hij die, na bij endossement over de verkoopprijs te hebben beschikt, die verkoopprijs ontvangt, strafbaar is met de straffen gesteld bij artikel 5 van de wet van 20 Juni 1873 op de checks.

Daar het voorontwerp het disconteren van een duplicaat van de factuur toestaat, ware het niet zonder nut artikel 16 aan te vullen met een bepaling, waarbij als misdrijf wordt aangemerkt het feit tegelijk de oorspronkelijke factuur en het duplicaat er van te verdisconteren.

.../...

In artikel 14 zou moeten worden bepaald, dat het endossement niet alleen door de endossant moet worden ondertekend en de naam van de begunstigde van het endossement moet opgeven, doch ook dat het moet vermelden of het endossement gesteld is om de schuld-vordering over te dragen dan wel om ze in pand te geven. Het is immers volstrekt nodig enerzijds te kunnen uitmaken, welke van beide overeenkomsten de partijen hebben willen aangaan, en anderzijds de achtereenvolgende geëndosseerden in de mogelijkheid te stellen over de aard van hun rechten ingelicht te zijn.

Het tweede lid van artikel 15, luidens hetwelk "het antidateren van het endossement verboden is en gestraft wordt met de inzake valsheid in geschriften toepasselijke sancties", is niet zeer duidelijk.

Wil men hier eenvoudig verwijzen naar de gezamenlijke bepalingen van het Wetboek van strafrecht met betrekking tot de valsheid in geschriften, of wil men slechts sommige van die bepalingen toepasselijk maken? Is het namelijk de bedoeling te eisen, dat het antidateren met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden zou geschied zijn, zoals bij de artikelen 193 en 213 van het Wetboek van strafrecht is bepaald?

Uit de tekst kan dit niet worden opgemaakt.

Ongetwijfeld is bij deze bepaling een voorbeeld genomen aan artikel 29 van de wet van 20 Mei 1872; echter blijft ook over de strekking van dit artikel twijfel bestaan.

.../...

Bij artikel 15 bis zijn geen opmerkingen te maken.

Artikel 15 ter bepaalt in § 1 : "De schuldenaar, die kennisgeving ontvangt van het endossement van de factuur, kan slechts geldig betalen in de handen van de begunstigde van het endossement. Deze kennisgeving moet schriftelijk gegeven worden en de beschikking van de voorafgaande alinea uitdrukkelijk vermelden".

Dit is de toepassing van het systeem van de wet van 1919 zoals hierboven uiteengezet. De kennisgeving aan de schuldenaar is volgens deze regeling een rechtsvorm, die volstrekt nodig is om aan het endossement van de factuur zijn volledige doelmatigheid te waarborgen, dit wil zeggen om te verhinderen dat de schuldenaar zich bevrijdt in handen van de overdrager en om te voorkomen dat deze, na voordeel te hebben getrokken uit het krediet dat het disconto of de inpandgeving van de factuur hem hebben verleend, een tweede maal over de verkoopprijs zou beschikken.

Gezien de belangrijkheid van die kennisgeving en de moeilijkheid voor de begunstigde van het endossement om te bewijzen dat aan de schuldenaar werkelijk kennis is gegeven, zou voor die mededeling een ter post aangetekend schrijven met bericht van ontvangst moeten worden voorgeschreven.

De tweede paragraaf van dat artikel luidt als volgt :

.../...

"Zo de kennisgeving van het endossement, verzonden bij ter post aangetekend schrijven met bericht van ontvangst, uitdrukkelijk de clause bevat dat de schuldenaar geacht wordt de factuur te aanvaarden bij gebreke van protest binnen de acht dagen bij middel van een bij ter post aangetekend schrijven, is deze laatste onherroepelijk verplicht de factuur aan de begunstigde van het endossement te betalen.

Deze clause heeft slechts uitwerking voor zover de kennisgeving van het endossement vergezeld is van een door de begunstigde van het endossement gelijkvormig verklaard afschrift hetzij van de factuur hetzij van het duplicaat".

Deze bepaling voert ten gunste van de instellingen, die bij de wet gemachtigd zijn om de facturen te disconteren, een onwederlegbaar wettelijk vermoeden van aanvaarding van de factuur in, terwijl de wet van 20 Mei 1872 op de wisselbrief voor de acceptatie van een wisselbrief ten minste de handtekening van de betrokkene eist (cfr. artikel 12).

Het voorontwerp neemt ten aanzien van personen, die meestal geen handelaars zullen zijn, genoegen met de ontstentenis van protest van hunnentwege binnen acht dagen volgend op de toezending van de kennisgeving van het endossement der factuur.

Zodanige strengheid vormt een zonderling contrast met de waarborgen, waarmede artikel 1326 van het Burgerlijk Wetboek de verbintenis omringt waardoor iemand zich tegenover een ander verbindt om een geldsom te betalen. Er wordt ook weinig werk gemaakt van de

.../...

voorzorgen, door artikel 1690 van hetzelfde Wetboek genomen inzake overdracht van de schuldvordering. Trouwens is er veel gevaar dat die strengheid dikwijls onbillijk zal zijn. In vele gevallen zullen de particulieren immers wettig verhinderd kunnen zijn om binnen een termijn van acht dagen gevolg te geven aan kennisgevingen van endossementen, waarvan zij de toezending niet eens konden voorzien; in vele gevallen ook, zal de toegestane termijn, om zich rekenschap te geven van de excepties, welke hij zou kunnen invoeren, niet voldoende zijn voor de schuldenaar.

De Raad van State adviseert, die bepaling te herzien en de aanvaarding van de schuldenaar, overeenkomstig de algemene rechtsbeginselen, alleen uit de uitdrukkelijke toestemming te doen ontstaan.

Verder bepaalt § 3 van artikel 15 dat : "De verzending van een kennisgeving van het endossement is verplichtend vanaf een tweede endossement. Deze kennisgeving dient door de nieuwe begunstigde van het endossement gegeven te worden op een der wijzen voorzien bij de hierbovenvermelde paragrafen 1 en 2".

Deze bepaling maakt § 2 van dat artikel nog strenger.

Voorts zou de redactie er van moeten worden herzien.

Uit de tekst zou immers kunnen worden afgeleid, dat de kennisgeving van het endossement, welke de essentiële voorwaarde is om de overdracht of de inpandgeving van de schuldvordering tegen de derde schuldenaar te kunnen invoeren, voor de eerste geëndosseerde niet nodig is.

.../...

Volgens de toelichting welke de gemachtigde van de Minister aan de Raad van State tijdens het onderzoek van het voorontwerp heeft verstrekt, zou zulks echter niet de strekking van die bepaling zijn. De eerste geëndosseerde zal, zoals voorheen, blijven oordelen of hij de kennisgeving van het endossement aan de schuldenaar al dan niet zal doen. Laat hij ze achterwege, dan zal het endossement tegen de schuldenaar niet kunnen worden ingeroepen.

De bepaling van deze paragraaf wijkt dus niet af van de regel, die in § 1 is neergelegd.

Ten slotte zou het voorontwerp in de gebruikelijke vorm van de wetsontwerpen moeten worden ingekleed.

L'avant-projet tend à modifier la loi du 25 octobre 1919 qui, depuis l'entrée en vigueur de l'arrêté royal n°282 du 30 mars 1936, porte l'intitulé de "loi sur la mise en gage du fonds de commerce, l'escompte et le gage de la facture, ainsi que l'agrégation et l'expertise des fournitures faites directement à la consommation".

Cette loi fait actuellement partie du titre VI du livre I du Code de commerce et portait primitivement l'intitulé de "loi sur le crédit professionnel en faveur de la petite bourgeoisie".

La loi du 25 octobre 1919 a pour objet de faciliter le crédit professionnel en simplifiant les formalités de la cession ou de la dation en gage des créances nées de la vente de produits manufacturés ou de marchandises négociées en bourse et portées aux mercuriales. A cette fin, elle crée un nouveau titre de crédit, la facture signée par le vendeur, ainsi qu'un procédé de cession ou de nantissement des créances, l'endossement.

Les dispositions à cet effet constituent les articles 13 à 17 de la loi.

L'endossement que prévoit la loi de 1919 n'a pas les effets de l'endossement en matière de lettre de change, de chèque ou de billet à ordre.

Ce n'est ici qu'un procédé de transfert ou de remise en gage de créances qui, à défaut de notification au débiteur, n'est opposable ni à celui-ci ni aux tiers. Cela résulte de l'article 15 de la loi.

La loi de 1919 est donc demeurée fidèle au principe du Code civil régissant la cession de créance et le gage.

+
+ +

L'avant-projet modifie ou complète la loi de 1919 sur les points suivants :

- 1° alors que l'article 13 de la loi de 1919 ne permet que l'endossement des factures se rapportant à la vente de produits manufacturés ou de marchandises négociées en bourse et portées auxmercuriales, l'avant-projet permet l'endossement de toute facture "émise par une personne physique ou morale exploitant une entreprise industrielle, commerciale, artisanale ou agricole, soit en vertu d'une vente ou d'une location de biens meubles corporels, soit en vertu d'un louage d'industrie";
- 2° la loi de 1919 ne permet que l'endossement de la facture elle-même, alors que le projet permet, moyennant l'observation de certaines formes, l'endossement d'un duplicatum de la facture;
- 3° le projet ne permet plus l'endossement au profit des fournisseurs du commerçant ou de l'industriel titulaire de la facture (loi de 1919, article 14), mais uniquement l'endossement au profit d'une banque ou d'un établissement de crédit agréé par le Gouvernement;

.../...

- 4° le projet instaure une nouvelle procédure destinée à obliger irrévocablement le débiteur de la facture vis-à-vis du bénéficiaire de l'endossement.

+
+ +

En comparant l'avant-projet à la loi en vigueur, on peut constater :

- 1° que l'avant-projet étend le bénéfice de la loi de 1919 à toutes les personnes exerçant une activité industrielle, commerciale, artisanale ou agricole pour les créances qui trouvent leur cause dans une vente ou une location de biens meubles corporels ou dans un louage d'industrie;
- 2° que l'avant-projet, tout comme la loi de 1919, adopte le système de la cession de créance mais en y apportant un élément nouveau : la présomption légale irréfragable de l'acceptation de la facture par le débiteur qui, de ce fait, est "irrévocablement obligé envers le bénéficiaire de l'endossement et privé du droit d'opposer à l'endossataire les exceptions qu'il aurait pu invoquer à l'égard de l'auteur de la facture".

+
+ +

.../...

L'objet et le mécanisme du projet étant ainsi dégagés, le Conseil d'Etat estime préférable de suivre l'ordre des articles pour émettre ses observations au projet.

Article 13.-

A l'article 13, le Conseil d'Etat relève que les documents pouvant être escomptés ou remis en gage en vertu de cet article et que l'avant-projet qualifie de facture, ne peut se confondre avec la facture constatant des achats ou des ventes, prévue par l'article 25, alinéa 2, du Code de commerce et érigée par cet article en moyen de preuve légale. Les factures que vise l'avant-projet n'auront évidemment une telle valeur que si elles répondent aux conditions prévues par cette disposition du Code de commerce.

La loi de 1919 ne permet d'autre part que l'endossement de la facture elle-même et prévoit à l'article 16 que celui qui, après avoir disposé du prix de vente par endossement, opère l'encaissement de ce prix, est passible des peines prévues à l'article 5 de la loi du 20 juin 1873 sur les chèques.

L'avant-projet autorisant l'escompte d'un duplicatum de la facture, il ne serait pas inutile de compléter l'article 16 par une disposition qui érigerait en infraction le fait d'escompter et l'original et le duplicatum d'une même facture.

.../...

A l'article 14, il importerait de prévoir que l'endossement doit non seulement être signé par l'endosseur et porter le nom du bénéficiaire de l'endossement, mais encore indiquer si l'endossement est fait pour céder la créance ou pour la donner en gage. Il est, en effet, indispensable de déterminer, d'une part, laquelle de ces deux conventions les parties ont entendu conclure et de permettre, d'autre part, aux endossataires subséquents d'être informés quant à la nature de leurs droits.

Le deuxième alinéa de l'article 15, aux termes duquel "il est défendu d'antidater l'endossement sous peine des sanctions applicables en matière de faux", manque de précision.

S'agit-il d'une simple référence à l'ensemble des dispositions du Code pénal relatives aux faux en écriture ou n'entend-on rendre applicables que certaines de ces dispositions ? Entend-on, notamment, exiger que l'antidate ait été apposée dans une intention frauduleuse ou à dessein de nuire, comme le prévoient les articles 193 et 213 du Code pénal ?

Le texte ne permet pas de le déterminer.

Cette disposition est sans doute inspirée par l'article 29 de la loi du 20 mai 1872, mais un doute subsiste également quant à la portée de cet article.

.../...

L'article 15bis ne soulève pas d'observation.

L'article 15ter dispose, au § 1er : "Le débiteur qui reçoit avis de l'endossement de la facture ne peut se libérer valablement qu'entre les mains du bénéficiaire de l'endossement. Cet avis doit être donné par écrit et mentionner expressément la disposition de l'alinéa précédent ".

C'est l'application du système de la loi de 1919, tel qu'il a été exposé ci-avant. L'avis au débiteur est, dans ce système, une formalité indispensable pour assurer à l'endossement de la facture sa pleine efficacité, c'est-à-dire pour empêcher les débiteurs de se libérer entre les mains du cédant et pour éviter que ce dernier, après avoir profité du crédit que lui a procuré l'escompte ou le rantissement de la facture, ne dispose, une seconde fois, du prix de vente.

Etant donné tant l'importance de cet avis que la difficulté pour le bénéficiaire de l'endossement de prouver que le débiteur a été réellement avisé, il serait nécessaire de prévoir, pour cette communication, le pli recommandé à la poste avec avis de réception.

Aux termes du second paragraphe de l'article, "Si l'avis d'endossement envoyé par lettre recommandée à la poste avec avis de réception, porte expressément la clause que le débiteur est réputé accepter la facture faute de protestation, dans les huit jours fait par lettre recommandée à la poste, celui-ci est obligé irrévocablement, envers le bénéficiaire de l'endossement, de payer la facture.

Cette clause ne sort, toutefois, ses effets que si l'avis de l'endossement est accompagné d'une copie soit de la facture, soit du duplicatum certifié conforme par le bénéficiaire ".

Cette disposition institue, en faveur des organismes autorisés par la loi à escompter les factures, une présomption légale irréfragable d'acceptation de la facture, alors qu'en matière commerciale, la loi du 20 mai 1872 sur la lettre de change exige, au moins, pour l'acceptation d'une lettre de change, la signature du tiré (cfr. article 12).

L'avant-projet se contente, en effet, à l'égard de personnes qui le plus souvent ne seront pas des commerçants, de l'absence de protestation de leur part durant les huit jours qui auront suivi l'envoi de l'avis d'endossement de la facture.

Une telle rigueur contraste singulièrement avec les garanties dont l'article 1326 du Code civil entoure l'engagement par lequel une personne s'oblige envers une autre personne à lui payer une somme d'argent. Elle fait également bon marché des précautions que prend en matière de cession de créance l'article 1690 du même code. Elle risque, de plus, d'être fréquemment inéquitable. Nombreux seront, certes, les cas où les particuliers pourront légitimement être empêchés pendant un délai de huit jours de donner suite à des avis d'endossement dont rien ne leur permet de prévoir l'envoi; nombreux aussi seront les cas où le délai prévu ne permettra pas au débiteur de se rendre compte des exceptions qu'il pourrait être amené à invoquer.

Le Conseil d'Etat est d'avis que cette disposition doit être revue et que l'acceptation du débiteur ne devrait découler, conformément aux principes généraux du droit, que d'une manifestation expresse de son consentement.

Quant au § 3 de l'article 15, il prévoit que "l'envoi d'un avis d'endossement est obligatoire à partir du deuxième endossement. Cet avis est donné par le nouveau bénéficiaire de l'endossement et dans une des formes prévues aux §§ 1er et 2 ci-dessus".

Cette disposition aggrave encore la rigueur de celle qui fait l'objet du § 2 de l'article.

La rédaction devrait, d'autre part, être revue.

On pourrait, en effet, inférer de son texte que l'avis d'endossement, qui est la condition essentielle de l'opposabilité de la cession ou de la dation en gage de la créance au tiers débiteur, n'est pas nécessaire dans le chef du premier endossataire.

Or, d'après les renseignements donnés au Conseil d'Etat par le délégué du Ministre au cours de l'examen de l'avant-projet, telle ne serait pas la portée de la disposition. Le premier endossataire continuera, comme par le passé, à apprécier s'il recourt ou non à la notification de l'endossement au débiteur. S'il s'en abstient, l'endossement ne sera pas opposable au débiteur.

La disposition constituant ce paragraphe n'implique donc aucune dérogation à la règle énoncée au § 1er.

L'avant-projet devrait, enfin, revêtir la forme habituelle des projets de loi.

De kamer was samengesteld uit	La chambre était composée de	
de Heren : F. LEPAGE,	raadsheer van State,	voorzitter,
Messieurs :	conseiller d'Etat,	président,
J. COYETTE,	raadsheren van State,	
K. MEES,	conseillers d'Etat,	
J. VAUTHIER,	bijzitters van de af-	
L. FREDERICQ,	deling wetgeving,	
	assesseurs de la sec-	
	tion de législation,	
J. CYPRES,	adjunct-griffier,	griffier.
	greffier adjoint,	greffier.

De overeenstemming tussen de
Nederlandse en de Franse tekst
werd nagezien onder toezicht van
de H. MEES.

La concordance entre la
version néerlandaise et la ver-
sion française a été vérifiée
sous le contrôle de M. MEES.

DE GRIFFIER - LE GREFFIER,

DE VOORZITTER - LE PRESIDENT,

(get.) J. CYPRES.

(get.) F. LEPAGE.

uitgifte afgeleverd aan de H. Minister
expédition délivrée à M. le Ministre
van Economische Zaken en Middenstand.
des Affaires économiques et des Classes moyennes.

De

1952. Le

1952.

De Griffier van de Raad van State, Le Greffier du Conseil d'Etat,

R. DECKMYN.